

Venezuela nära ekonomisk kollaps

OLJANS GULDÅLDER FÖRBI Landet med störst oljereserver i världen står på randen till ekonomisk kollaps. I Venezuela råder brist på allt och inkomsterna från oljan ligger milsvidder från guldåldern under Hugo Chávez dagar, rapporterar SvD:s reporter Åsa Welander.

Köerna ringlar sig längs hela kvarter. Människor står, sitter, hukar sig under solen. De har väntat sedan gryningen utan att kunna ta ett enda steg framåt. –Vi väntar på lastbilen med varor, den har inte kommit än, förklarar Ana Rosa, en ung tjej i slutet av kön.

Hon har stått här sedan klockan sex i morse och hoppas kunna köpa ris eller pasta. De längst fram har väntat hela natten.

Likadana köer syns över hela Caracas, utanför butikerna där det teoretiskt sett ska gå att köpa livsmedel till reglerade priser. I själva verket är det många som går tomhänta därifrån.

2000-talets oljeboom innebar en guldålder för Venezuela, som spenderade friskt. Oljepengarna och en övervärderad valuta gjorde att det var billigare att importera än att producera. Samtidigt exproprierade Hugo Chávez regering en stor mängd privata företag.

När oljepriset började rasa i mitten av 2014 hade många industrier lagts ner. Nu kom 96 procent av exportintäkterna från oljan och plötsligt fanns det varken infrastruktur för att producera annat eller pengar för att importera. Men krisen kan inte skylas på oljan, säger ekonomen Bárbara Lira.

–Venezuela gick in i lågkonjunktur i början av 2014, när oljepriset fortfarande låg runt 100 dollar fatet. Vad prisrasen gjorde var att förstärka recessionen och göra det svårare att komma ur den.

I år räknar Internationella valutafonden, IMF, med en inflation på nästan 500 procent. För att ha råd med de offentliga utgifterna trycker Venezuelas centralbank nya sedlar i snabb takt, vilket driver upp priserna, precis som den övervärderade valutatan.

Enligt den officiella växelkursen kostar en dollar cirka 10 bolivares. På svarta marknaden kan du få uppåt 1 200 bolivares för en dollar. Den enorma skillnaden har skapat ett guldåge för såväl smuggling som korruption. Varor "försvinner" och miljarer dollar beräknas ha förts ut ur landet i kapitalflykt.

SvD I VENEZUELA

TEXT ÅSA WELANDER
FOTO ALFREDO DURANTE

”I år räknar IMF med en inflation på 500 procent. För att ha råd med de offentliga utgifterna trycker Venezuelas centralbank nya sedlar i snabb takt.

Avdelningen för frukt och grönsaker på en stormarknad i Caracas gapar tom. På grund av den ekonomiska krisen har Venezuela inga pengar kvar att importera för.

Varje dag köar tusentals människor överallt i Venezuela för att få köpa mat till reglerade priser. Många stiger upp mitt i natten för att ställa sig i kö, utan någon garanti om att kunna köpa något.

Det är redan eftermiddag och Ana Rosa och Nancy har båda stått i kö sedan klockan sex på morgonen. De väntar på att lastbilen med varor ska komma till butiken och hoppas kunna köpa lite basvaror till reglerade priser.

FAKTA

Oljekrisen i Venezuela

Venezuela har världens största oljereserver, men står bara för 3 procent av den globala produktionen av olja. 1998 stod oljan för runt 70 procent av Venezuelas exportinkomster. 2015 hade den ökat i andel, till att utgöra 95 procent av inkomsterna. Istället

FOTO: LUIS ROMERO/AP

för att diversifiera ekonomin hade landet blivit ännu mer beroende av oljan och svängningarna i råvarupriset.

Reserverna av lätt olja börjar dock ta slut och förra året tvingades Venezuela för första gången importera lätt olja, för att blanda

upp med sin egen. I år köpte landet även råolja från USA, vilket var ett stort ideologiskt bakslag.

IMF räknar med en inflation på nästan 500 procent i år och över 1 600 procent 2017. Ekonomin beräknas i år gå tillbaka med 8 procent, efter att ha backat med 5,7 procent i fjol. Efter att ha minskat

under oljeboomen och Chávez tid vid makten beräknas andelen fattiga hushåll åter ha ökat, från 27 procent 2013 till 73 procent 2015.

Energi- och vattenkrisen
Sedan slutet av april arbetar statsanställda bara två halvdagar

per vecka, skolor är stängda på fredagar och i större delen av landet stängs elektriciteten av fyra timmar om dagen.

Bakgrunden är akut energi- och vattenbrist som regeringen skyller på väderfenomenet El Niño och oppositionen skyller på reger-

ingen. Minskad nederbörd innebär både att det inte finns något sötvatten och att Venezuelas vattenverk inte kan producera till max. Sedan tidigare har regeringen uppmanat till minskad användning av hushållsapparater som hårtorkar och att affärer och gallerier ska korta öppettiderna.

Landet vrider fram klockan

President Nicolás Maduro bestämde tidigare i maj att klockan ska vridas framåt för att spara energi. Venezuela ligger då fyra timmar efter tidzonen GMT. Tidsändringen ingår i ett knip-
pe åtgärder som presenterades

i det oljerika landet i mitten av april för att komma till rätta med bristen på el.

Maduro skyller elbristen på väderfenomenet El Niño, men oppositionen hävdar att även misshushållning har orsakat krisen.

Enligt vetenskapsminister Jorge Arreaza är an-

Venezuela har blivit en guldgruva för smuggling. Många varor tas till Colombia.

Richard Rodríguez har kört motorcykeltaxi i 20 år. Att bensinpriset tidigare i år höjdes med 6000 procent påverkade inte honom särskilt mycket. Bensinen är fortfarande billigast i världen.

Den ekonomiska krisen gör att företag och industrier har svårt att få tag på råvaror och många har stoppat produktionen i brist på sådant de skulle behöva importera. Mjöl och bröd tillhör också bristvarorna.

FAKTA

vändning av belysning och luftkonditionering kvällstid särskilt tärande på energiresurserna.

–Det kommer att vara enkelt att vrida klockan framåt en halvtimme – det kommer att låta oss njuta av mer dagsljus och det kommer att inte bli mörkt så tidigt, säger han.

TT-APF

FOTO: SETH WENIG/AP

Nicolás Maduro och krisen

Nicolás Maduro (bilden) blev Venezuelas president sedan Hugo Chávez avlidit i cancer i mars 2013. Maduro saknar Chávez karisma, men rider gärna på dennes färgstarka retorik. Maduro utprepar ofta företrädarens

kraftfulla slagord och fortsätter Chávez angrepp mot USA. Enligt landets officiella statistik föll BNP med 5,7 procent i fjol medan inflationstakten var 180 procent.

Venezuelas oljeberoende ekonomi har drabbats hårt av det låga olje-

priset. Den senaste tiden har krisen eskalerat med stigande inflation, tomma butikshyllor, och brist på mediciner och el. Samtidigt har landet drabbats av en svår torka.

I valet i fjol hävdade oppositionen att den fått "supermajoritet". Men Maduro gick till landets hög-

sta domstol och fick rätt om att flera av oppositionens ledamöter fuskat sig till sina mandat. Oppositionen hävdar att presidenten kontrollerar domstolen.

I januari införde Maduro ett "ekonomiskt undantagstillstånd". Nyligen var det dags för ett fullskaligt undantagstillstånd. TT

5 tecken på hyperinflation

1. Växelkurserna

I Venezuela är det bra att ha en extra väska med sig för att kunna bära alla pengar man behöver för dagen. På svarta marknaden kan du få upp till 1200 bolívares för en dollar, men den högsta valören som finns är en hundrakronors-sedel. Det finns inte en chans att pengarna för dagen får plats i plånboken. Trots att centralbanken trycker nya sedlar i rask takt har det inte kommit några nya, högre valörer. Det skulle vara att erkänna valutans låga värde.

För att slippa pengatransaktioner och hjälpas åt har venezolanerna börjat med bytts-handel. På sociala medier finns mängder med sidor där du kan byta det du lyckats köpa mot det du behöver.

2. Köerna

Många stiger upp mitt i natten för att ta sig till affären, där de sedan kan få spendera hela dagen i kö. Skenande priser har gjort det extremt dyrt att handla på den icke-reglerade marknaden. Vissa varor säljs dock till statligt reglerade priser, anpassade efter vanlig lön. Men du får bara handla i de reglerade butikerna en viss veckodag.

När du kommer fram kan varorna som levererades den dagen ha tagit slut innan du får komma in.

3. Korruptionen

Den reglerade växelkursen har blivit en guldgruva för smuggling och korruption. Den som tar en vara från den reglerade marknaden och säljer den svart eller i till exempel Colombia, kan tjäna upp till 120 gånger mer. Såger du att du ska importera 100 bilar men sedan bara för ut fem på den officiella marknaden, har du 95 kvar att bli rik på. Kapitalflykten beräknas uppgå till miljarder dollar.

4. Bristen

Du kanske har pengar. Du kanske inte känner att du måste handla till reglerade priser. Du kanske har cancer och behöver medicin. Ingenting av det är en garant för att du ska hitta vad du söker. I takt med att statens pengar tagit slut och valutans värde allt mindre, har det blivit tommare på hyllorna i matbutiker, på apotek och sjukhus.

Efter att oljeboomen ersatt en stor del av den inhemska produktionen importerades 70 procent av allt som konsumerades. När det inte finns pengar att importera för innebär det att allt från preventivmedel och medicin till matolja och myggmedel är svårt att få tag på, även om du har pengar.

5. Priserna

För sex-sju år sedan kunde du köpa en lägenhet för 180 000 bolívares. I dag kostar samma lägenhet 80 miljoner. En tvättmaskin som tidigare kostade 600 bolívares kan idag kosta 400 000. Problemet är att lönerna inte har utvecklets i samma takt.

ÅSA WELANDER

I slutet av april bestämde president Nicolás Maduro att statsanställda bara ska jobba två halvdagar i veckan och annonserade planerade strömavbrott fyra timmar om dagen. Bakgrunden är akut energi- och vattenbrist.

Åtgärderna har stramat åt ekonomin ytterligare. Redan innan hade flera företag meddelat att de inte längre kan hålla tillverkningsgången och nyligen stoppade Venezuelas största öltillverkare Polar produktionen i brist på malt. För att kunna importera malt måste de få tillgång till dollar från regeringen, som kontrollerar alla köp i utländsk valuta.

Oppositionen i Venezuela kämpar nu för en folkomröstning som skulle kunna avsätta president Maduro i förtid. Kritiker säger att inte heller den har någon genomtänkt ekonomisk politik, men enligt Bárbara Lira kan ett regeringsbyte per se innebära en nystart.

–Fördelen en ny regering skulle ha är att den kan påverka förväntningarna. Kan du övertala en företagare om att saker kommer att förändras finns det mycket kraft i den lokala marknaden.

Ett kanske ännu större hot mot Maduro är en möjlig statsbankrutt. De delar av statsskulden som förfaller i höst är större än Venezuelas beräknade inkomster för hela året och många tror att de kommer att tvingas ställa in betalningarna – vilket skulle innebära en ekonomisk kollaps.

Hittills har Venezuela dock betalat sina utlandsskulder rigoröst och de senaste månaderna har oljepriset stigit något, vilket har fått en del bedömare att se ljusare på framtiden.

–Varje ökning hjälper lite grann, men det kommer inte att ta oss ur krisen. Vi kommer fortfarande att vara i akut behov av en kursändring, säger Lira.

Richard och Drisley är på väg till lekparken med treåriga dottern Pamela. Drisley säger att hon saknar att jobba, men att det här är den bästa lösningen för dem nu.

–Det enda jag gör är att köa och leta efter var jag kan köpa saker billigt. Det är helt galet, men det lönar sig bättre.

För att både kunna jobba och köa, hoppas hon snart kunna ta saken i egna händer.

–Jag skulle egentligen vilja fortsätta plugga, men först har vi planer på att starta någon affärsverksamhet.

na.ringsliv@svd.se

SvD.se

LÄS MER SvD skrev tidigare i veckan om att Venezuela har blivit en skådeplats för politiskt kaos. Regeringen har utlyst undantagstillstånd samtidigt som oppositionen gör allt för att avsätta presidenten. SvD.se